

Redescobrint la perifèria naturbana

La Vora de Girona és un projecte d'arquitectura del paisatge que ja ha captivat milers de gironins i gironines i que ha estat objecte de múltiples mencions. Entès com un procés obert basat en el disseny a través de la gestió, s'ha anat desenvolupant des de l'any 2014, a iniciativa de Martí Franch i executat per les brigades municipals de l'Ajuntament de Girona.

Text > **NARCÍS SASTRE FULCARÀ**, geògraf i paisatgista

L'edició de les comarques gironines del diari *Ara* de maig de 2016 incloïa un reportatge signat per la periodista Marta Costa-Pau que amb el títol «Les ribes dels rius, la nova rambla de Girona», incorporava un enunciat sorprenent: «Una platja a Girona». Aquesta platja nova i improbable se situava a Sant Ponç, a la riba oest del riu Ter. Es tractava d'una intervenció realitzada per les brigades municipals de l'Ajuntament de Girona sota la direcció d'un dels arquitectes del paisatge més prestigiosos del planeta, el gironí Martí Franch (EMF).

La «platja de Girona» havia aparegut a partir de l'esclarissada selectiva de la densa vegetació ripària que envoltava el Ter i que el feia invisible i impenetrable. El treball intens de les brigades va permetre que els sediments sorrencs que constituïen el sòl riberenc quedessin exposats, formalitzant així la platja en la interfície amb l'aigua del riu. La creació de petits itineraris, la col·locació estratègica d'elements naturals erigits en mobiliari, jocs i fites, i la instal·lació de gandules aprofitant que era Temps de Flors van contribuir a atreure molta gent encuriosida per l'atractiu de la nova platja. Al final seria una

intervenció temporal, sobretot després que el braó d'un Ter crescut de resultes del temporal Glòria tornés a reconfigurar dramàticament el paisatge, aquest cop per la força de la natura.

L'efímera platja, però, no constituïa una actuació aïllada i puntual, sinó que formava part d'un projecte molt més ambiciós, extens i de caràcter estructural anomenat «la Vora». Les primeres proves pilot d'aquesta iniciativa del mateix Martí Franch que l'Ajuntament de Girona va assumir com a pròpia es van començar a posar en marxa l'any 2014, i varen fer possible un assaig del mètode en espais periurbans (o *naturbans*, per emprar la terminologia de Franch) dels barris de les Pedreres i Torre Gironella.

Un jardí en moviment

La Vora parteix d'un trencament de la vella juxtaposició entre natura prístina i parcs urbans planificats, així com de l'aplicació de principis ja coneguts en el camp del paisatgisme, com els del «jardí en moviment» de Gilles Clément. A través de la gestió diferencia-

S'aconsegueix generar un disseny que no només té valor estètic, sinó que fomenta la biodiversitat i els usos socials

>> La Catedral és omnipresent des de molts paratges de la Vora. (Foto: SERGI ROMERO)

>> La muntanya del Calvari durant l'hivern. (Foto: MARTÍ FRANCH)

da, que consisteix en una sega selectiva en l'espai i el temps, s'aconsegueix generar un disseny que no només té valor estètic, sinó que fomenta la biodiversitat i els usos socials. Això és perfectament visible, per exemple, en els prats de Can Colomer, a Torre Gironella, on ja fa anys que la Vora s'ha anat implementant i consolidant a partir d'unes particulars geometries amb vegetació a diferents altures. Els eixos i nodes resultants afavoreixen el pas de les persones i la realització de diverses activitats, a la vegada que la tipologia d'espècies vegetals i animals prospera i s'enriqueix tot induint la successió ecològica i formant ecotons on es produeixen intercanvis i interrelacions.

En alguns punts molt concrets s'han instal·lat elements que propicien el joc i la descoberta, que Franch anomena «confeti». En altres s'han practicat obertures que permeten gaudir de noves perspectives visuals, talment com finestres al paisatge facilitades per la mateixa topografia. En conjunt, són unes estratègies al servei de l'experiència i del sentit del lloc.

Tot això explica la idea d'infraestructura verda multifuncional en què l'equip d'EMF entén conceptualment la Vora. Si el paisatge és una síntesi entre natura i cultura, considerar-lo una infraestructura verda multifuncional no només ho reafirma, sinó que expressa la voluntat de convertir uns espais fins no fa gaire inèdits, mig ocults o fins i tot degradats perquè s'obrin a la població. Això inclou també el patrimoni històric de Girona, especialment

Cal veure la Vora més com un procés obert que no pas com un disseny tancat. Un petit univers en fase d'expansió.

el de la franja oriental de la ciutat. Parlem sobretot del contínuum d'estructures defensives que van de Caputxins a Montjuïc, de les antigues pedreres de roca calcària que donen nom a les Pedreres o de la mina d'aigua del Calvari, entre d'altres. Un seguit d'elements patrimonials que la Vora contribueix a treure de l'ostracisme i a redescobrir.

Més gestió que obra

Una de les particularitats és que siguin les brigades municipals les principals encarregades de desenvolupar-la. Com que es basa més en la gestió que no pas en l'obra, la Vora és especial i es diferencia molt d'altres projectes d'arquitectura del paisatge. El personal de les brigades és el que aplica la gestió diferenciada, el que executa el disseny, el que col·loca o fins i tot crea el mobiliari urbà. És el que, en definitiva, posa llum a la foscor. Si bé Martí Franch i els tècnics municipals són els que ho dirigeixen, les brigades actuen amb autonomia després d'haver guanyat experiència pràctica. Són paisatgistes per mèrits propis.

Cal entendre la Vora més com un procés obert que no pas com un dis-

seny tancat. Un petit univers en fase d'expansió que, a la llarga, pretén envoltar tot Girona a manera d'anella o cinturó de com a mínim sis-centes hectàrees de superfície, formada al seu torn per una successió de trenta «parcs naturbans». Es pot considerar, doncs, una eina d'ordenació territorial que inclou objectius múltiples, sempre a partir de l'aplicació d'un mètode que no deixa de ser un aprenentatge constant.

Tot i trobar-se encara en fase de desenvolupament, de moment la Vora ja ha cridat l'atenció internacional i ha estat objecte de múltiples premis i mencions. Per exemple, Tim Waterman, crític i professor d'arquitectura del paisatge a The Bartlett School of Architecture, de la University College London (UCL), el 2017 va escriure un extens article sobre la Vora al prestigiós *Landscape Architecture Magazine*, en el qual afirmava que «A Girona, el geni del lloc i del temps —*genius loci* i *genius temporum*— conspiren per crear la ciutat com una obra d'art en el paisatge per als segles». Tres anys més tard, el 2020, la Vora va ser guardonada amb el premi LILA, atorgat per la revista *Landezine*, a la vegada que va ser finalista a l'edició 2021 de la Biennial Internacional del Paisatge de Barcelona, al costat de projectes capdavaners de tot el món.

La millor manera de conèixer la Vora és caminar-hi. De les Ribes del Ter fins a Caputxins, passant per Torre Gironella i les Pedreres. Un itinerari de descoberta que ens permet veure i viure la Vora, i que ens convida no només a gaudir del paisatge, sinó a fondre'ns-hi i a formar-ne part.